

Ор-
Кришук В.М.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УМАНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ім. Т. Г. ШЕВЧЕНКА»

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Випуск 1

Умань
ВПЦ «Візаві»
2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Денисюк Тетяна, канд. філол. н. (відп. за випуск); **Деніжна Світлана**, канд. пед. н., доц.; **Дзисюк Микола**, заст. директора з соціально-гуманітарної та виховної роботи; **Зайченко Іван**, д-р пед. н., проф.; **Коваль Інна**, канд. пед. н.; **Ковальчук Наталія**, канд. пед. н.; **Крамська Зоя**, заступник директора з навчальної роботи; **Лебідь Ірина**, канд. пед. н., доц.; **Любченко Інна**, канд. пед. н.; **Пашенко Майя**, канд. пед. н., доц.; **Пономарьова Віра**, канд. пед. н.; **Фещенко Галина**, канд. пед. н.; **Хижко Олександр**, канд. пед. н.; **Хоменко Людмила**, канд. пед. н., доц.; **Хрипун Дар'я**, канд. пед. н.; **Чепка Ольга**, канд. пед. н.

Рецензенти:

Денисюк Василь, кандидат філолологічних наук, доцент;
Зайченко Іван, доктор педагогічних наук, професор.

НЗ4

Науковий вісник: збірник наукових праць – Вип. 1. / Денисюк Т. К. (відп. за випуск) – Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. – 196 с.

У збірнику вміщено розвідки провідних науковців Комунального вищого навчального закладу «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т. Г. Шевченка». У полі зору дослідників – актуальні проблеми методики навчання фахових дисциплін та підготовки фахівців відповідних галузей, лінгвістики, літературознавства, історії, мистецтвознавства, хімії.

Для студентів, аспірантів, викладачів, фахівців.

ХРИПУН Дар'я Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, викладач
циклової комісії суспільних дисциплін,
Комунальний вищий навчальний
заклад «Уманський гуманітарно-
педагогічний коледж
ім. Т. Г. Шевченка»

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ІСТОРІЇ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

У статті висвітлені основні проблеми організації навчально-освітнього процесу під час вивчення циклу суспільних дисциплін в умовах модернізації сучасної освіти. Наведено та обґрунтовано найефективніші методи та прийоми для їх розв'язання.

Ключові слова: методи навчання; інтеграція; міждисциплінарні курси; навчальний посібник; історичні джерела; історична освіта.

The article covers the main problems of the organization of the educational process during the study of the cycle of social disciplines in the modernization of modern education. The most effective methods and techniques for their solution are presented and grounded.

Keywords: educational process; teaching methods; integration; interdisciplinary courses; textbook; historical sources; historical education.

Постановка проблеми. Сучасні вимоги суспільства і держави до школи та ВНЗ передбачають нові підходи до практики навчання і виховання, пошуку нового, оригінального, нестандартного у навчально-освітньому процесі. Нова особистісно зорієнтована парадигма освіти спрямована на виховання творчої особистості, розвиток її життєвих компетентностей, соціальну мобільність, здатність до змін. Вона поставила за першочергове завдання утвердження нових цінностей в освітній практиці, що стосуються підготовки і перепідготовки педагогів, удосконалення системи управління та методичної діяльності, кваліфікованого підбору та розвитку творчого потенціалу їх працівників, а також забезпечила принципово нове ставлення до навчально-освітньої системи не лише викладачів суспільних дисциплін в умовах модернізації освіти але й усіх педагогів, задіяних до навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень. Особливості організації навчально-освітнього процесу знайшли відображення в дослідженнях багатьох учених, зокрема організації пізнавальної діяльності О. Мисько [3].

Л. Соловйова [6], Н. Шевчук [8], проблемам шкільного підручника П. Мороз [4], О. Пометун [5], С. Терно [7].

Метою статті є визначення основних проблем організації навчально-освітнього процесу із суспільних дисциплін і умовах модернізації освіти та обґрунтування найефективніших методичних прийомів для їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Акцентуючи на особливій ролі і значенні особи викладача в реформуванні освітянської галузі, циклова комісія викладачів суспільних дисциплін КВНЗ «Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу ім. Т. Г. Шевченка» будує свою діяльність згідно з основними державними документами про освіту, спрямовує свою діяльність на підвищення ефективності навчально-освітнього процесу. Інноваційна діяльність здійснюється шляхом переосмислення і переоцінки власного досвіду, цілеспрямованого удосконалення професійної компетентності педагогічних кадрів, сприйняття цінностей нового педагогічного мислення. Проблема підвищення якості професійної компетентності працівників освіти зумовлена зростанням вимог до рівня їх професійної майстерності, адже на сьогодні навчальні заклади відчують потребу у викладачеві, який постійно прагне до творчого пошуку, має навички дослідної, експериментальної діяльності, вивчення, узагальнення, впровадження педагогічного досвіду, високий рівень інформаційної культури.

На своїх засіданнях циклова комісія розглядає питання стану навчальних дисциплін і якості знань, умінь і навичок студентів, ефективності впровадження досягнень науки і передового педагогічного досвіду в практику.

Адже, як відомо, освіта з давніх-давен була і залишається основним соціальним інститутом, який об'єднує зусилля усіх не байдужих до проблем молоді та забезпечує навчально-освітній процес. Навчання і виховання молодого покоління має постійно оновлюватися і перетворюватися на дієву силу людського життя. Тому завдання, що стоять сьогодні перед навчальними закладами, спрямовані на те, щоб надати освітній системі гуманістично-інноваційного характеру, формувати покоління молоді, здатне робити вибір, мати необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в суспільство і буде спроможним навчатися впродовж усього життя [4, с. 16]. Таким чином, навчальна література з історії є важливим компонентом історичної науки і відіграє велику роль у прискоренні трансформації українського суспільства. Саме тому, пріоритетним завданням реформування історичної освіти є розробка

і створення підручників нового покоління, оскільки вони є матеріальним носієм предметного змісту та засобом реалізації.

У процесі вивчення дисциплін суспільного циклу слід використовувати всі наявні в педагогіці форми та методи навчання, особливо – новітні, адже вивчення гуманітарних дисциплін буде значно ефективнішим, якщо під час самостійної роботи студенти і викладачі використовуватимуть безмежні можливості мережі інтернет та електронні підручники. Але, на жаль, в епоху нанотехнологій нерідко трапляються випадки, коли молоде покоління не вміє доцільно користуватися ІКТ, і це зовсім не означає, що вони не йдуть у ногу з часом, а те, що мережа інтернет перенасичена великою кількістю інформації, та те, що в дітей немає чіткого алгоритму роботи з інтернет-джерелами. Добре відомо, що методика навчання історії як наука має досить тісні та розгалужені зв'язки з цілою низкою інших наук: психологією, дидактикою, філософією та іншими. Тому застосування інтеграції – це один зі шляхів удосконалення навчально-освітнього процесу, який допомагає підвищити інтерес до матеріалу, що вивчається. Саме інтеграція має дати студенту ті знання, які показують зв'язок окремих частин світу в єдине ціле. Інтегровані заняття цілеспрямовані й певною мірою знімають кордони предметного викладання, допомагають дітям емоційно і системно сприймати запропонований матеріал, реалізують принцип єдності навчання і виховання, наочності, доступності, самостійності, активності кожного учасника навчального процесу [6, с. 6].

Перед сучасними викладачами постає непросте завдання – виховати людину, громадянина, а це, своєю чергою, породжує ряд питань: як поліпшити навчально-освітній процес і його якість, активізувати розумову діяльність студентів та їх працездатність, сконцентрувати увагу. Тому сучасна система освіти, на яку покладено обов'язок підготовки нових поколінь до життя в інформаційно перенасиченому середовищі, має переглядати освітні виховні технології. Адже застосування ІКТ у навчальному процесі надає можливість гармонійно поєднувати розумову та виховну діяльність, яка, своєю чергою, підвищує якість знань па пізнавальні можливості підростаючого покоління. Але слід звернути увагу на те, що використання комп'ютерних технологій на кожному занятті зазвичай є достатньо складним, оскільки зростає роль і відповідальність викладача, який постійно змушений шукати прийоми і засоби організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Необхідно наголосити й на тому, що перед навчальними закладами поставлене непросте завдання – сформувати людину інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову долати особисті

проблеми, виховувати справжнього громадянина нашої держави на засадах загальнолюдських цінностей та духовних скарбів нашого народу. Тому саме суспільні дисципліни виконують важливу ідеологічну та моральну функції в суспільстві: сприяють професійному становленню особистості, визначають життєдіяльність молодого громадянина, який буде формувати та розвивати своє майбутнє та майбутнє своєї держави.

Визначаючи роль і місце суспільних дисциплін у вищому навчальному закладі, можна виокремити таке: передусім постає необхідність контролю за професійною підготовкою викладачів, сприяння оновленню освітніх програм, навчальної літератури, технології навчання – тобто того, що сприяло б виробленню громадянської свідомості та поваги до культурних цінностей. Наступним етапом має стати підвищення статусу цих дисциплін – за рахунок уведення нових предметів та інтегрованих міждисциплінарних курсів. Викладач має застосовувати активні методи навчання, які стимулюють творчість, під час викладання суспільних дисциплін слід робити акцент на розвиток критичного мислення та цінностей, а не на передачі знань; центральна роль у сучасному освітньому процесі має належати студентові.

Для підвищення вдосконалення рівня викладання та оптимізації циклу предметів суспільного спрямування вмотивованим є розроблення підручників та посібників, адже системний аналіз засвідчує, що вітчизняна література користується застарілими ідеологемами та стереотипами, в ній наявні фактологічні суперечливості, описовість, відсутність сучасної методології опрацювання навчальних дисциплін. Проблема освітніх підручників в Україні передусім полягає в тому, що їх зміст не достатньо спрямований на набуття студентами життєвих компетентностей, не орієнтує на потреби часу, на майбутнє здобуття професії чи подальшої освіти. Ще однією проблемою є те, що певна частина сучасних підручників не є привабливою для дітей як за формою укладання матеріалу, так і за зовнішніми характеристиками. Вивчаючи наповненість підручників, зазначимо, що значними проблемами залишається їх застарілість, переобтяженість матеріалом, невідповідність віковим особливостям дітей, складна мова викладу. Створення якісних шкільних підручників з історії сьогодні, напевно, заважає не тільки відсутність єдиної концептуальної основи навчальних курсів, їхня теоретична і методична неоднорідність, а й різнобій у їхньому оформленні і програмно-методичному забезпеченні [5, с. 13].

Не менш важливою є проблема співвідношення авторського тексту та тексту історичних джерел. Адже при вдосконаленні сучасної системи освіти в сучасному підручнику воно має посісти рівне або навіть

важливіше місце, аніж авторський текст. Якщо стратегічною метою історичної освіти ми вважаємо виховання особистості, яка вміє орієнтуватися в суспільних процесах і приймати відповідальні рішення, то ми маємо надати дітям оригінальний матеріал для формування цих умінь [7, с. 19]. Під час вивчення історії викладач має ознайомити з тим, що історичні матеріали можуть мати будь-який вигляд, і вони тільки інформують або дають ключ до розуміння минулого. Тому заняття з історії дає можливість навчитися аналізувати отриману інформацію, мислити, критикувати, робити висновки та застосовувати набутими знаннями. Але вміння працювати з історичними джерелами формують роками протягом вивчення шкільних курсів, й успіх у досягненні цілей залежить від того, як у цей час відбувається процес розумового розвитку дитини [1, с. 36] і до підбору джерел (точніше, їх фрагменти), що мають містити інформацію, спираючись на яку, можна визначити час написання документа або історичний період, про який ідеться, автора та соціальну групу, яку він представляє, або звідки взято текст. Розвивальний та пізнавальний ефект буде більшим, якщо джерело, яке опрацьовують, багаторакурсне [2, с. 6].

Що ж стосується підручників з історії, зокрема з новітньої історії України, то проблема полягає в тому, що на полицях бібліотек наявні підручники, видані ще у 2011 році, а історичні процеси не стоять на місці, і за цей час відбулися суттєві зміни в суспільно-політичному житті нашої країни, що вже стали історією, яку потрібно аналізувати.

На нашу думку, процедура створення підручників і посібників обов'язково має передбачати широкі обговорення серед педагогів та науковців, які користуються традиційною та інноваційною педагогічною практикою. Такий підхід допоможе визначити критерії якості та вимоги до навчальної книги, що зумовлені потребами суспільства, які враховують професійні і громадські інтереси, норми і стандарти, притаманні галузі книгодрукування.

Висновки. Отже, в умовах модернізації сучасної освіти постає необхідність застосування різних форм і методів навчання під час організації навчально-освітнього процесу із суспільних дисциплін. Не менш важливе місце має займати вміння молодого покоління працювати самостійно, здобувати і критично оцінювати отриману інформацію. Викладач відіграє важливу роль у розвитку мислення і емоційно-ціннісної сфери кожного студента. Тому важливим у цьому процесі є готовність і здатність педагога використовувати на кожному занятті відповідні прийоми навчальної роботи, а це потребує певної підготовки, творчого підходу до їх застосування.

Список використаної літератури:

1. Байкеніч, Г. Методика використання писемних історичних джерел, поданих у підручниках з історії України, учнями середньої школи в технології особистісно-орієнтованої освіти / Г. Байкеніч // Освіта Донбасу. – 2011. – № 2. – С. 34–39.
2. Власов, В. Роль підручника у формуванні вмінь працювати з історичними джерелом / В. Власов // Історія в школах України. – 2009. – № 6. – С. 3–9.
3. Мисько, О. Роль сучасних інформаційних технологій у розвитку особистості / О. Мисько // Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи / за заг. ред. О. А. Удалової, Г. В. Буянової, Н. І. Шевчук. – К., 2017. – С. 104–106.
4. Мороз, П. Функції сучасного шкільного підручника з історії / П. Мороз, І. Мороз // Історія в школі. – 2007. – № 1. – С. 16–19.
5. Пометун, О. Актуальні проблеми шкільного підручника з історії / О. Пометун // Історія в школах України. – 2002. – № 6. – С. 13–17.
6. Соловійова, Л. Інтегрований урок як засіб вдосконалення навчально-виховного процесу / Л. Соловійова // Історія та правознавство. – 2006. – № 11. – С. 6–8.
7. Терно, С. Як обрати підручник? (Поради вчителю) / С. Терно // Історія в школах України. – 2004. – № 5. – С. 17–19.
8. Шевчук, Н. Роль соціально-гуманітарних дисциплін у формуванні особистості та професійному становленні студентської молоді / Н. Шевчук // Соціально-педагогічні основи розвитку особистості в сучасних умовах комунікації: досвід, проблеми, перспективи / за заг. ред. О. А. Удалової, Г. В. Буянової, Н. І. Шевчук. – К., 2017. – С. 93–96.

References:

1. Bajkyenich, G. Metodyka vykorystannya pysemnykh istorychnykh dzherel, podanykh u pidruchnykakh z istoriyi Ukrayiny, uchnyamy serednoyi shkoly v texnologiyi osobystisno-oriyentovanoyi osvity [Osvita Donbasu], 2011, vol. 2. – pp. 34–39.
2. Vlasov V. Rol pidruchnyka u formuvanni vmin pracuvaty z istorychnymy dzherelom [Istoriya v shkolax Ukrayiny], 2009, lov. 6. – pp. 3–9.
3. Mysko O. Rol suchasnykh informacijnykh texnologij u rozvytku osobystosti [Socialno-pedagogichni osnovy rozvytku osobystosti v suchasnykh umovax komunikaciji: dosvid, problemy, perspektyvy] za zag. red. O. A. Udalovoyi, G. V. Buyanovoyi, N. I. Shevchuk, K., 2017, pp. 104–106.
4. Moroz P., Moroz I. Funkciyi suchasnoho shkilnogo pidruchnyka z istoriyi [Istoriya v shkoli], 2007, lov. 1. – pp. 16–19.
5. Pometun O. Aktualni problemy shkilnogo pidruchnyka z istoriyi [Istoriya v shkolax Ukrayiny], 2002, lov. 6. – pp. 13–17.
6. Solovjova L. Integrovanyj urok yak zasib vdoskonalennya navchalno-vykhovnoho procesu [Istoriya ta pravoznavstvo], 2006, vol. 11. – pp. 6–8.
7. Terno S. Yak obraty pidruchnyk? (Porady vchytelyu) [Istoriya v shkolax Ukrayiny], 2004, vol. 5. – pp. 17–19.
8. Shevchuk N. Rol socialno-gumanitarnykh dyscyplin u formuvanni osobystosti ta profesijnomu stanovlenni studentskoyi molodi [Socialno-pedagogichni osnovy rozvytku osobystosti v suchasnykh umovax komunikaciji: dosvid, problemy, perspektyvy] za zag. red. O. A. Udalovoyi, G. V. Buyanovoyi, N. I. Shevchuk, – K., 2017, – pp. 93–96.